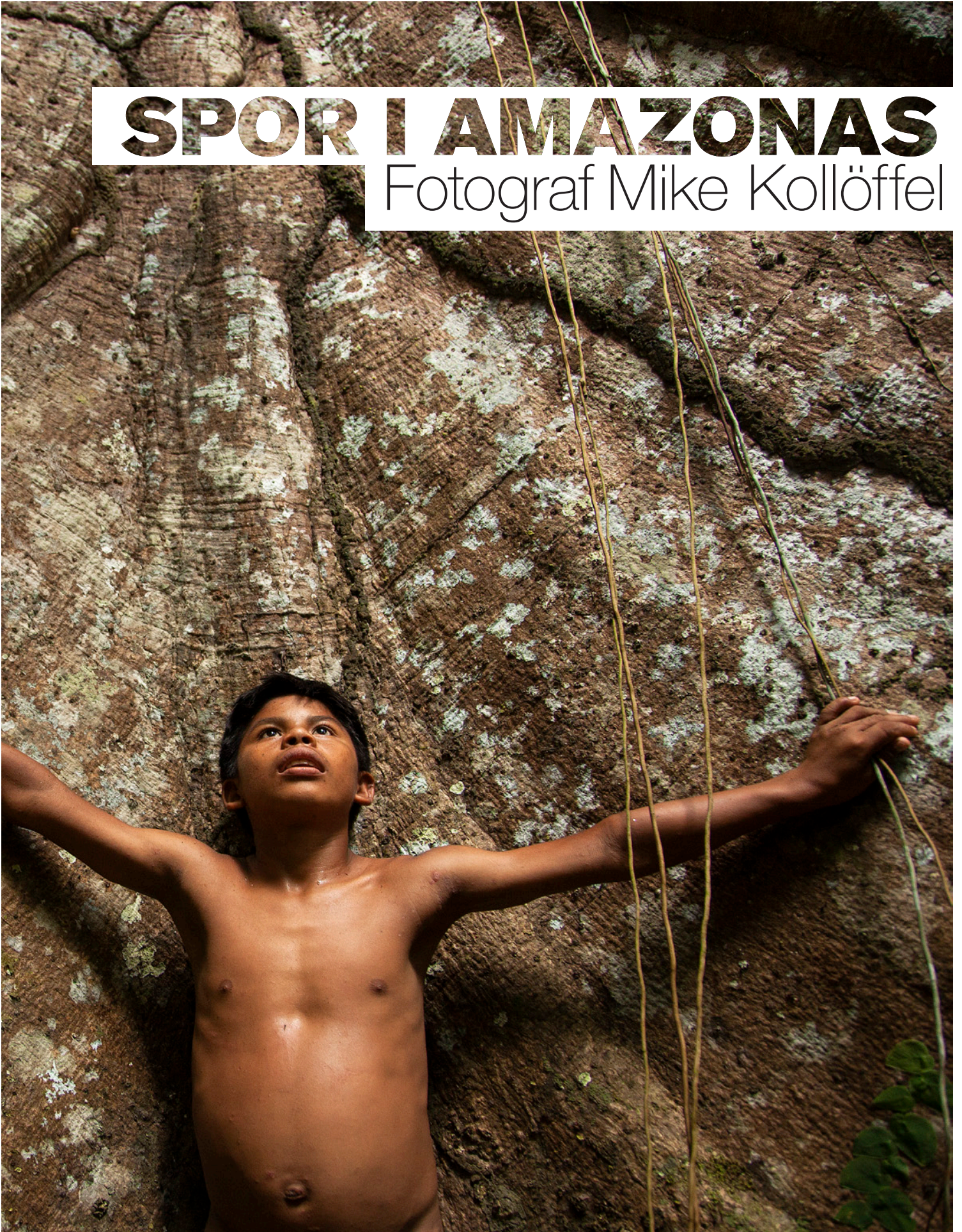

SPOR I AMAZONAS

Fotograf Mike Kollöffel

Indhold

1. Spor i Amazonas	side 3
2. Kort	side 4
3. Huaorani og Yasuní	side 5
4. Olieudvinding i Amazonas	side 6
5. Oprindelige folk	side 7
6. I Yasunis hjerte	side 9
7. Budskab fra Yasuni	side 13
8. IBIS om REDD	

Tekst

Stine Krøijer og Maja Grønkjær, IBIS og Mike Kollöffel.

Udstillingen er lavet på baggrund af rejser i ecuadoriansk Amazonas i 2011 og 2012 .

Tak til Manuela Ima, Mencay og Helena fra AMWAE, Penti Baihua fra Ome Yasuní, Lucía Stacey, Birgitte Feiring, Linda Nordahl Jakobsen, Ole Christiansen og Fotografernes Ophavsretsfond for researchstøtte. Udstillingen er støttet af IBIS og Danidas oplysningsbevilling.

SPOR I AMAZONAS

Fotograf Mike Kollöffel

Huaorani-indianerne bor i den tropiske regnskov i ecuadoriansk Amazonas. Mellem floderne Napo og Curaray vidner skoven og de historiske vandrestier om et folk, der har overlevet ved at flytte sig.

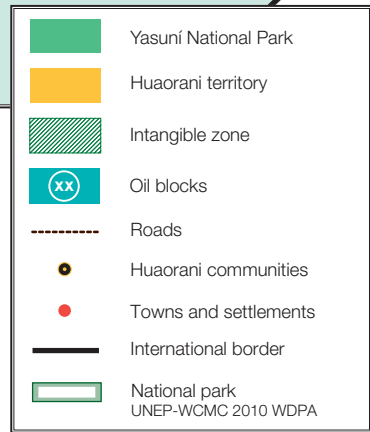
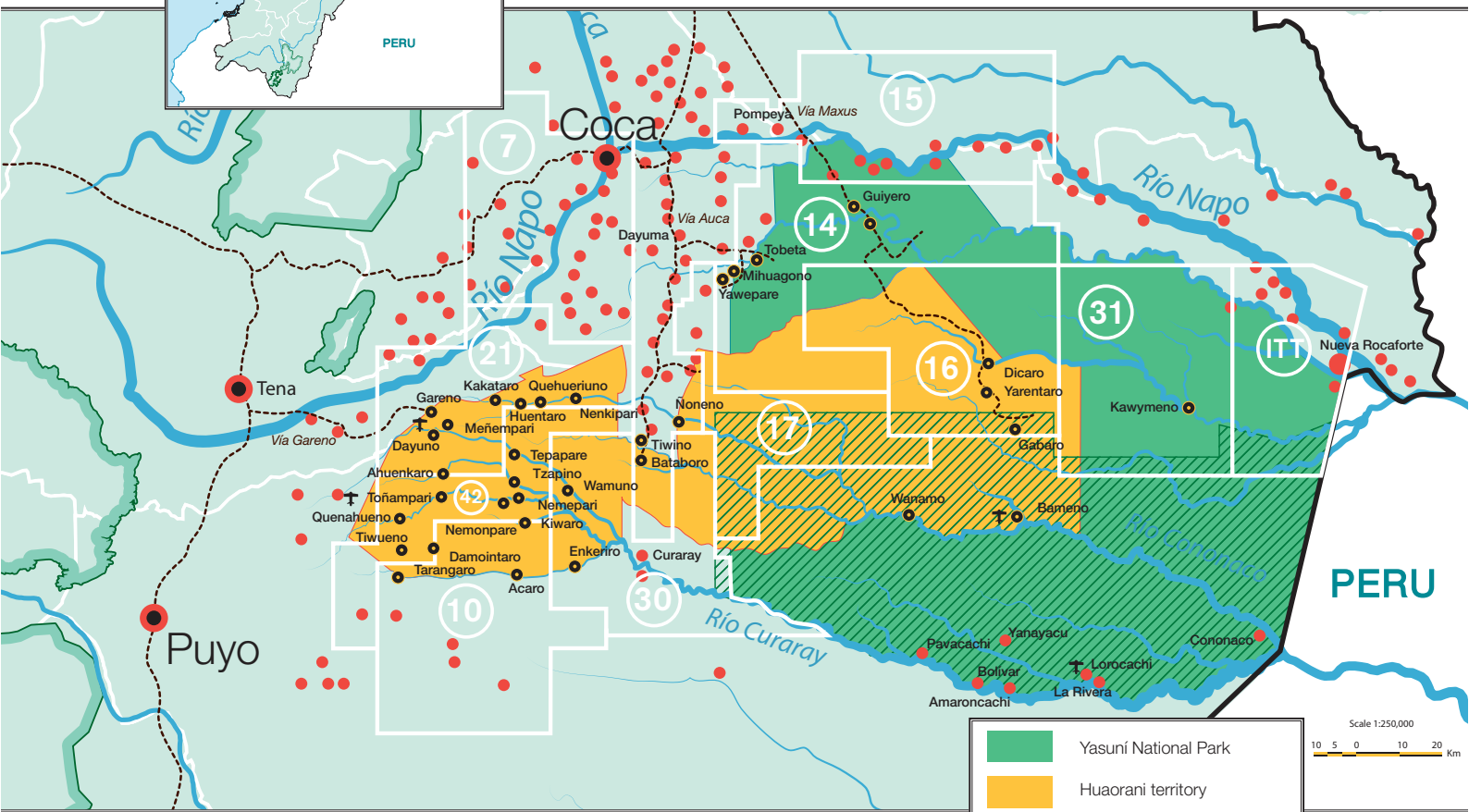
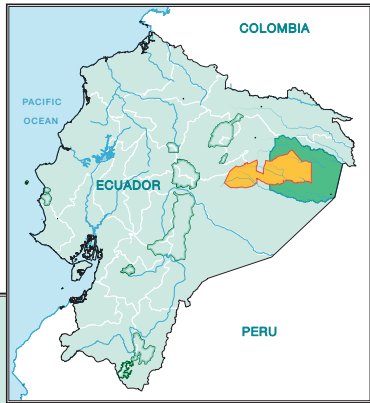
Jeg har rejst i Amazonas siden 1978 og oplevet, at jagten på olie og naturressourcer er skærpet overalt. Presset vokser på et af de sidste uberørte områder af regnskoven.

I midten af 1950'erne tog en gruppe nordamerikanske missionærer kontakt med huaorani-indianerne ved at flyve hen over skoven og kaste gaver ned. Efter et første voldeligt sammenstød bosatte mange huaorani-indianere sig i nærheden af missionsstationen. Det gav dem adgang til nye redskaber, mad og uddannelse samt midlertidig fred fra interne krige. To grupper blandt huaorani-indianerne besluttede sig for at blive i skoven og har siden afvist enhver kontakt med omverden.

Kontakten med missionærene var hverken

det første eller sidste møde med omverdenen. Alligevel har huaorani-indianerne overlevet i den folkelige bevidsthed som 'de sidste vilde.' I 1990 opnåede de retten til deres eget territorium, men ressourcerne i undergrunden tilhører staten. I dag er deres territorium et af Ecuadors vigtigste olieproducerende områder.

Kontakten med verden omkring dem har efterladt sig spor i deres hverdagsliv; ligesom huaorani-indianerne selv efterlader sig spor i landskabet og i skoven. I løbet af et halvt århundrede har huaorani-indianerne lært at forene livet som krigere, jægere og samlere med en eksistens på kanten af industrisamfundet.

Huaorani og Yasuní

Huaorani-indianernes **territorium** har traditionelt strakt sig fra Napofloden i nord til Curaray-floden i syd. I 1990 fik de tilkendt et område på 6.125 km².

Tre hovedveje: Vía Auca, Vía Maxus og Vía Gareno fører ind i huaorani-indianernes territorium.

Yasuní nationalpark blev oprettet i 1979 med det formål at beskytte et af verdens mest artsrige skovområder. I 1989 blev parken erklæret UNESCO biosfære reservat. Huaorani-indianerne har kun begrænset indflydelse på den formelle forvaltning af parken.

I slutningen af 1960'erne gav regeringen de første tilladelser til olieudvinding i området. I dag dækker **10 olieblokke** Yasuní nationalpark og huaorani-indianernes territorium. Kinesiske, spanske, brasilianske, franske, italienske og ecuadorianske selskaber opererer i området.

I 1999 oprettede staten den urørlige zone (intangible zone), hvor alle former for ressourceudnyttelse blev forbudt. Formålet med den urørlige zone er at beskytte tagaeri- og taromenane-indianere, der lever i **frivillig isolation**. Disse grupper har i de senere år ikke befundet sig i den urørlige zone, men blandt andet i blok 31, hvilket har ført til blodige konflikter mellem oliearbejdere, nybyggere og de isolerede grupper.

I 2007 lancerede Ecuadors præsident **Yasuní-Initiativet** med det formål at lade en olieforekomst anslået til 846 mio. ton blive i undergrunden under nationalparken mod en kompensation fra det internationale samfund. Initiativet omfatter den del af nationalparken kendt som ITT (Ishpingo Tiputini Tambococha). Huaorani-indianerne samt nationale og internationale NGOer arbejder for, at Yasuní-Initiativet skal omfatte hele området.

Olieudvinding i Amazonas

Olieudvinding i ecuadoriansk Amazonas begyndte med det amerikanske olieselskab Texaco allerede i 1967. Internationalt er det siden blevet et skrækeksempel på, hvor galt det kan gå. Fra slutningen af 1960'erne til starten af 1990'erne er der sket en markant afskovning og der er rapporteret store olieudslip og udledning af giftigt produktionsvand i flodsystemer i både Ecuador og Peru. Olieudvindingen fortsætter og har store konsekvenser for både økonomi og miljø, men også for befolkningens sundhed, kultur og sociale organisation.

En højaktuel problematik

Amazonas er et 6 millioner km² stort regnskovs-område og dermed verdens største sammenhængende regnskov. Området er rigt på plante- og dyreliv samt hjemsted for mange oprindelige folk. Der ligger store olie- og gasreserver i undergrunden dybt inde i den tropiske regnskov. Selvom udvindingen af olie i Amazonas tog fart allerede i 1960'erne, er problematikkerne omkring olieudvinding i området stadig højaktuelle. På grund af de historisk høje oliepriser kan det nu betale sig at udvinde den olie, som hidtil er blevet anset for at være af for lav kvalitet eller for besværlig at udvinde.

Miljøet lider overlast

Et af de mest kendte problemer ved olieudvinding er olieudslip fra de rør, som olien transporteres i. Det forurener både jord, planter og vandløb. Men også udledning af giftigt produktionsvand er dybt problematisk. For bedre at kunne bore olien op, tilfører olieselskaberne giftige kemikalier til borehullerne, som efterfølgende kommer op sammen med råolien. Det giftige produktionsvand blev tidligere i stor stil udledt til floder og vandløb fra åbentstående produktionsbassiner og førte til alvorlig forurening af vandet. Nu bliver produktionsvandet ledt tilbage i undergrunden, men udslip af olie og produktionsvand sker stadig - med store konsekvenser til følge. Når olieselskaberne etablerer veje, lufthavne, boliger og kontorer til de

ansatte og nybyggere flytter til området, bliver store områder af regnskoven ryddet for træer. Et fældet regnskovsområde tager lang tid om at genplante sig selv – meget længere end fx en dansk bøgeskov på grund af den næringsfattige jord i regnskoven.

Konsekvenser for økonomi og oprindelige folk

Flere lande i Sydamerika og i Amazonregionen er afhængige af indtægter fra olieudvinding, hvilket gør dem meget sårbare overfor oliepriserne på verdensmarkedet. I Ecuador udgør olie over 60 % af landets samlede eksport til udlandet. Selv de venstreorienterede regeringer på kontinentet satser på udvinding af landenes naturressourcer for at finansiere sociale programmer, sundhed og infrastrukturudvikling. Programmerne når dog sjældent den lokale befolkning og de oprindelige folk, som er direkte påvirket af olieudvindingen. De er tværtimod blevet direkte afhængig af olieselskaberne, der i bedste fald overtager statens rolle som udbyder af skoler, sundhedspleje, transport og elektricitet. For oprindelige folk kan olieudvinding betyde, at deres livsgrundlag undergraves, og at de mister indflydelse på udviklingen, der hvor de bor. Selvom de har ret til at blive hørt og har skøder på deres jord eller territorier, vejer deres stemmer ikke tungt i forhold til de pengestærke olieselskaber.

Texacos genfærd i Ecuador

Forureningen efter Texacos olieproduktion har fået den lokale befolkning til at lægge sag an mod Texaco (som i 2001 opkøbtes af Chevron) med krav om oprydning og kompensation. I 2011 idømte en ecuadoriansk appeldomstol Texaco en bøde på omkring 102 milliarder kroner, men Texaco har anket dommen. Rets sagen, som har kørt i over et årti, er således endnu ikke afsluttet. Samtidig fortsætter kinesiske, spanske, franske, italienske, brasilianske og andre nordamerikanske selskaber jagten på den sidste olie.

Oprindelige folk

Man kan være lige oprindelig, hvad enten man har valgt at leve i frivillig isolation fra omverdenen eller bor i storbyen. Oprindelige folk er efterkommere af indbyggere i et land, før det blev koloniseret. Deres kultur og levevis er forskellig fra det dominerende samfund og afhænger ofte af adgangen til deres traditionelle territorier og ressourcer. At tilhøre et oprindeligt folk er en politisk og kulturel identitet, som udtrykkes gennem vidt forskellige prioriteter, tro og levevis.

Vidste du at...

Der findes ca. 370 millioner mennesker i verden, som identificerer sig som oprindelige folk. Det er cirka 4 % af verdens befolkning og de lever i mere end 70 forskellige lande. Bortset fra Bolivia, Guatemala og Grønland, hvor de oprindelige folk udgør et flertal i befolkningen, har den brutale kolonisering reduceret den oprindelige befolkning i en sådan grad, at de i dag udgør en minoritet de fleste steder.

Forskellige definitioner

Der findes flere forskellige definitioner af oprindelige folk, men det kan være svært at opstille nogle kriterier, som indfanger samtlige af de over 4000 forskellige grupper af oprindelige folk, der findes i verden. En af de mest anerkendte definitioner kommer fra den internationale arbejdsorganisation ILO. I 1989 udarbejdede ILO den internationale konvention nr. 169 om oprindelige folk. Her defineres oprindelige folk som: *Folk i uafhængige lande, der betragtes som oprindelige i kraft af deres nedstamning fra befolkninger bosiddende i landet eller en geografisk region, til hvilket landet hører på erobrings- eller kolonisationstidspunktet eller i forbindelse med etableringen af de nuværende statslige grænser, og som uafhængig af deres legale status har beholdt deres egne, eller nogle af deres egne, sociale, økonomiske, kulturelle og politiske institutioner.*

Selvidentifikation

Identificering af sig selv som tilhørende et oprindeligt folk, også kaldet selvidentificering, anses som et grundlæggende kriterium for at fastsætte, hvem der er oprindelig. Selvidentifikation handler om det grundlæggende menneskelige behov for og ret til at kunne definere, hvem og hvad man selv er.

Rettighedsovertrædelser

Oprindelige folk er ofte blevet karakteriseret som beskidte, tilbagestående og en hindring for udvikling - eller som de ædle vilde, der skal holdes i en form for naturtilstand. De er blevet tvunget væk fra deres jord, forhindret i at udøve deres religion, udelukket fra politisk deltagelse og deres sprog er blevet diskrimineret i uddannelsessystemet. Listen over rettighedsovertrædelser, som oprindelige folk har været udsat for, er lang, hvad enten det skyldes kolonimagten, nationalstaterne, missionærerne eller store økonomiske interesser, så som olieselskaber, tømerselskaber og mineselskaber.

Kamp for rettigheder

Oprindelige folks organisationer har siden 1960'erne kæmpet for at få anerkendt deres rettigheder og har opnået store resultater. Mange steder har de fået skøder på deres landområder, tosprogede uddannelser, og retten til at blive hørt om projekter, der påvirker dem. Et af de største fremskridt var FN's erklæring fra 2007 om Oprindelige Folks Rettigheder. FN-erklæringen anerkender oprindelige folks grundlæggende menneskerettigheder. Blandt disse er retten til uindskrænket selvbestemmelse og en umistelig kollektiv ret til ejerskab, brug af og kontrol over jord, territorier og andre naturressourcer.

I hjertet af Yasuni

I skyggen af de internationale klimaforhandlinger foregår en intens kamp om et af Ecuadors uberørte skovområder, der er hjemsted for nogle af de sidste ukontakterede indfødte folk i Amazonas. Olieselskaber og tømmerfirmaer trænger ind i området, mens Ecuadors præsident forsøger at lancere Yasuni initiativet, der vil bevare den unikke regnskov og lade olien blive i undergrunden, til internationale donorer. På et dybere plan handler kampen om, hvad en skov er for en størrelse.

Ved vejen

Kvinderne bader med tøjet på, og som de stiger op af floden, klitrer det til kroppen. Bagefter fylder de gryder med vand fra floden, for det er tørtid, og tønderne med regnvand ved træhusene i landsbyen Dicaro er for længst tomme. Lastbilerne på *Vía Maxus*, der siden midten af 1980'erne har skåret 115 km vej gennem Yasuni og waorani-indianernes territorium, hvirvler støvet op ved floden.

Den første kontakt mellem missionærer og waorani-indianerne blev etableret i dette område for kun 55 år siden, men skoven er stadig hjemsted for flere grupper af ukontakterede indfødte folk. Indtil den første kontakt havde waorani-indianerne levet i og af skoven, som det spanske olieselskab REPSOL i dag betegner som blok 16; deres produktionsområde. Hver dag pumpes ca. 35.000 tønder olie op ad undergrunden til en værdi af 100 USD pr. tønde. Selskabet kontrollerer al adgang ad vejen, og i landsbyen varetager selskabet, i statens fravær, alle serviceydelser som grundlæggende uddannelse og sundhedspleje, samt tilbyder indianerne manuelt arbejde med at holde regnskovens stangen omkring vejen. Hver dag får de indianske daglejere og deres familier måltidsportioner leveret til deres hjem i praktiske styroformbakker af en ung mand på motorcykel. For indianerne er olien blevet en uomgængelig del af deres hverdag, og selskabet beskrives som endnu et træ i skoven, hvis frugter der kan høstes, om

end det oftest foregår på selskabets nåde.

Ompode Koba kommer ud af selskabets klinik, hvor hans kone har været til undersøgelse for ubestemmelige smerter. Så snart han er hjemme, tager han tøjet af, og kun iført den traditionelle koma (en snor om livet, som forhuden bindes op i) fordeler han hurtigt en treliters cola, som han fik udleveret på klinikken, mellem børn og børnebørn. Han bryder sig ikke om livet i landsbyen. "Jeg vil bo inde i skoven," forklarer han, "jeg kan ikke udholde larmen fra vejen og maskinerne." Som mange andre waorani-indianere har han en forestilling om, at man altid vil kunne flytte længere ind i skoven, hvis livet ved vejen bliver for barskt, hvis der opstår konflikter mellem familier, eller der bliver for få dyr at jage. "Skoven er vores territorium, hvor vi kan leve i fred og ro," uddyber Ompode. "Selskabet må gerne være her, men de skal blive her og ikke brede sig til andre dele af vores territorium."

Om lørdagen kører selskabets bus indianerne langs vejen til det ugentlige marked i byen Pompeya, hvor de kan sælge illegalt vildt, fanget i Yasuni-nationalparken, indkøbe tøj, husgeråd og ikke mindst alkohol. I landsbyen ved vejen vokser afstanden mellem det, waorani-indianerne ønsker og føler, de behøver, og dét, som de reelt disponerer over. Rigdommen i undergrunden skaber ikke større velfærd, men udkrySTALLISerer i stedet en oplevelse af fattigdom og knaphed.

Jaguarens søn

I Bameno i hjertet af Yasuni har den gamle shaman Kemperi fået en vision. Siden barnsben har han haft samtaler med jaguaren, der kommer på besøg under de natlige ayahuasca-ceremonier. Kemperis far dræbte de første oliearbejdere, der trængte ind i skoven, og selvom han selv er mere end 90 år, så ligner han en mand på 60 – ikke mindst på grund af det lidt for store, fejlfri gebis, som han har fået af olieselskabets tandlæger. "Jaguaren fortæller mig, hvor der er vildtsvin at jage, og den bringer mig nyt om

situationen i vores territorium,” beretter han og uddyber: ”Den fortæller mig, at der stadig bor ukontakterede folk i Yasuni, og at der fortsat vil være angreb på cowode (fremmede), der invaderer vores territorium.” Kemperi kan også selv blive en jaguar og opnår derigennem et radikalt andet perspektiv på skoven, som for altid vil til-lade ham at overvåge territoriet.

Kemperis 42-årige barnebarn Penti Bahua for-søger med andre midler at inkarnere, og der-med virkeliggøre, jaguarens vision. Gennem årtier har der været gensidige angreb mellem de såkaldt ukontakterede taromenane- og taga-eri-indianere og illegale tømmerarbejdere langs floderne Shiripuno og Cononaco. For at disse grupper kunne leve i fred, oprettede de ecuado-rianske myndigheder i 1999 en zona intangible (urørlig zone), hvor alle former for udnyttelse af naturressourcerne blev forbudt. Men kontrollen er forsat svag, forklarer Penti: ”der er mange døre til vores territorium, og de står alle sam-men på vid gab.”

På waorani indianernes sprog betyder ome både skov og territorium. Penti forklarer: ”Yasuni er vores hjem og vores territorium, her går vi på jagt, og vores forfædre har vandret i hele Yasuni området. Men lige nu er staten kun interesseret i skoven og i Yasuni for at få penge fra udlandet. For os er skoven og territoriet ét og det samme. Hvis de udenlandske bidrag ikke kommer, så vil de udvinde olien netop der, hvor de ukontak-tede tagaeri-indianere lever i frihed.”

Selv ernærer Penti sig som turistguide for unge vesterlændinge, der vil opleve den uberørte regnskov og få et glimt af indianernes liv i sko-ven. Hver måned stiller han og familien op og danser traditionelle danse for turisterne. Han har en jaguartand om halsen, og under turene med turisterne holder han øje med de illegal ak-tiviteter i skoven og anklager offentligt staten for at vende det blinde øje til og dermed overlade området til sin egen skæbne. Penti og hans meningsfæller forsøger at vinde jaguarens dob-belt-perspektiv ved at alliere sig med advokater. Håbet er at opnå territorierettigheder i Yasuni-nationalparken og forhindre olieudvinding i de områder, hvor der stadig bor ukontakterede ind-fødte folk. Han forklarer, at ”tidligere kæmpede vi med spyd, men nu vil vi fortsætte kampen med dokumenter.”

CO2 beholderen

Men staten har fået øje på skoven. I 2007 lance-rede Ecuadors præsident, Rafael Corea, derfor det såkaldte ”Yasuni-initiativ” med varm opbak-ning fra nationale og internationale miljøorgani-sationer. Initiativets formål er at lade 846 mio. ton såkaldt tung råolie blive i undergrunden un-der nationalparken (Yasuni) og dermed forhin-dre udledning af 400 mio. ton CO2 til atmosfæ-ren. Fra flere sider er initiativet blevet beskrevet som et innovativt svar på de globale klimafor-dringer og som første skridt i en national grøn omstilling af økonomien. Ydermere vil initiativet frede de ukontakterede tagaeri- og taromenane-indianere, som Ecuador internationalt har for-pligtet sig til at beskytte.

Som kompensation for bidraget til at bremse klimaforandringerne og bevare et af de mest biodiversitetsrige områder i verden har Ecuador anmodet internationale donorer om støtte på 3,6 milliarder dollars - hvilke svarer til halvdelen af, hvad landet ville tjene i skatteindtægter, hvis olien blev udvundet. Men indtil videre har do-norernes svar været køligt, og kun knap 70 mil-lioner er indbetalt til FN's udviklingsorganisation UNDP, som administrerer initiativet.

På miljøministeriets kontor for klimaforandringer serverer en ung, sortklædt kvinde sød kaffe og kiks. Carola Borja har gjort lynkarriere som chef for klimaanliggerne, og hun forklarer, ”at Ecuador indtil videre fastholder Plan A og fortsætter Yasuni-initiativet uændret.” Ved årets udgang skal initiativet imidlertid evalueres; hvis ikke nye donorer dukker op med ca. 30 millioner dollars, er der risiko for, at den såkaldte Plan B træder i kraft. Plan B dækker over, at olien vil blive ud-vundet i Yasuni og herunder i de områder, som bebos af ukontakterede indfødte folk. Allerede nu er et raffinaderi til tung råolie på tegnebrættet, og der er indledt forhandlinger med waorani-landsbyerne i Yasuni om en såkaldt kompensa-tion på linje med dén, indianerne har modtaget ved *Vía Maxus*.

Carola Borja lægger ikke skjul på, at et alter-nativ til Yasuni-initiativet vil være en integration af området i den gryende internationale handel med CO2 kvoter, hvilket ikke strider mod sam-tidig olieudvinding. ”Vi har en interesse i at be-vare skoven,” forklarer hun, ”Vi er i gang med at udarbejde en national plan for forebyggelse af klimaforandringer, hvor vi blandt andet opgør

skovens evne til at oplagre CO₂. Der er ingen tvivl om, at den tropiske regnskov er den mest effektive skov til det formål,” forsætter hun og trommer med fingrene på et kort over Ecuador, der angiver skovdækket i Amazonas. Borja understreger dog, at Ecuador også forsøger at skabe ”yderligere fordele ved at modvirke den udbredte fattigdom netop i skovområderne.” Waorani-indianernes opfattelse af at der er tale om deres og de ukontakterede folks territorium, er hun ikke bekendt med. Jagten på CO₂ reduktioner betyder med andre ord, at skoven nyskabes som CO₂ beholder – en nyskabelse som indebærer, at den kan kommerialiseres på stadig nye måder. Spørgsmålet er, om det vil være en løftestang eller en trussel for de folk, der stadig beboer området.

Skov og voldelig død

Mellembølgeradioen, der binder de fjerntliggende waorani landsbyer sammen, skratte. Der er dårligt nyt fra landsbyen Tiweno. En ung mand på 24 år er blevet slået ihjel under en drukture i byen med en repræsentant for miljøministeriet. Rygtet vil vide, at han har været involveret i illegal handel med tømmer, men også at han er anklaget for shamanisme. Den unge mand voksede op i Bameno, men flyttede siden til Tiweno, der fungerer som en af de mange døre ind i waorani-indianernes territorium.

De pårørende vogter hele dagen over radioen, men alle forsøg på at få fat i politiet slår fejl: De offentlige myndigheder holder flere feriedage på grund af allehelgensaften, og politiet tager sig derfor ikke af nye dødsfald. Endnu engang træder olieselskabet til og sender et lille Cessna-fly for at hente familien, så de kan rejse til Tiweno og få overdraget liget.

Kroppen er blevet mishandlet. Den unge mand har været bundet på hænder og fødder og hængt op med en løkke om halsen. Hænder og fødder er helt eller delvist skåret af, og der er hugget store lunser af hans baller med en machete. Alle er interesserede i at finde ud af, om Bameno vil hævne drabet, men Penti svarer hver gang: ”Dette er et drab af en anden verden.” Han forklarer: ”I vores verden dræber vi med spyd; kroppen gennembøres med spyd mange gange ligesom et vildsvin. Det her er et drab af en anden verden, så hvis retfærdigheden skal ske fyldest, er det op til de officielle

myndigheder.”

Waorani-indianernes historie er fyldt med voldelig død og konflikt. Voldelig død synes historisk at have været den hyppigste årsag til, at folk har genbosat sig i andre dele af det engang vidtstrakte territorium. Indenfor de seneste 15 år er det derimod historierne om oliearbejdere, skovhuggere og nybyggere, gennemborede af de ukontakterede tagaeri- og taromenane-klaners spyd, der har domineret den officielle nyhedsdækning sammen med billederne af de traditionelle indianske langhuse gemt i skoven, hvor hele familier er blevet henrettet af udefrakommende cowode. Ifølge waorani-indianerne genoprettes harmonien kun langsomt gennem et fredsommeligt liv i skoven.

Drabet i Tiweno anskueliggør, hvordan skoven er blevet kampplads mellem forskellige verdener. Forskellige verdener, fordi der er forskellige økonomiske og politiske projekter for skoven, men også fordi det, der ses, er forskellige skove: henholdsvis territorium, produktionsområde for olie og skovhugst, zona intangible og CO₂ beholder. Hvad der ved første øjenkast fremstår som én skov er ved nærmere eftersyn flere overlappende skove, og i hjertet af Yasuni støder de fortsat sammen.

Af Mike Kollöffel, fotograf, og Stine Krøijer, antropolog og senior rådgiver i IBIS

Budskab fra Yasuni

Vi har forsvaret og beskyttet Yasuni fra tidernes morgen. Før kontakten med omverden, 'civilisationens' indmarch og olieselskabet Texacos ankomst, forsvarede vi vores territorium med spyd. Nu finder vi, de 'kontaktede' huaorani-indianere i Yasuni, nye måder at forsvare Ome - vores regnskov, hjem og kilde til liv.

Vi bor i landsbyerne Bameno, Boanamo og Wema. Vi har organiseret os for at forsvare Yasuni, vores kultur og vores måde at leve på. Vi har organiseret os for få indfriet løfterne om at bevare regnskoven og overholdelse af vores rettigheder, herunder rettighederne for de grupper der stadig bor i frivillig isolation i skoven. Vi kalder os *Ome Gompote Kiwigimoni Huaorani* (vi forsvare vores territorium), Ome Yasuni.

Dette er vores bøn: Lidt af regnskoven må blive tilbage til os, huaorani-indianerne, så vi kan fortsætte med at leve frit og i overensstemmelse med vores kultur; uden olieselskaber, nybyggere, veje, militær, sikkerhedsstyrker, tømmerhugst, bureaukrater og andre udefrakommende, der ødelægger skoven og fortæller os, hvordan de synes, vi skal leve. Vi har brug for et skøde på vores jord og reformer af Ecuadors lovgivning for at beskytte regnskoven, og vores ret til at leve som vi ønsker, som huaorani.

Underskriv vores anmodning til Ecuadors præsident på:
www.change.org/omeyasuni

Stok eller gulerod?

Økonomiske incitamenter til skovbevaring
og deres rettighedskonsekvenser i Ecuador

Af Stine Krøijer, antropolog, ph.d. og senior rådgiver, IBIS. Foto: Mike Kollöffel

I Ecuador forsøger man at kombinere det nationale REDD+ program med en række andre initiativer. Et af disse er Socio Bosque programmet, der har til formål at bevare skov ved hjælp af en økonomisk incitamentsstruktur for individuelle og kollektive jordejere. Programmet har dog en række afledte negative konsekvenser for oprindelige folks rettigheder og levevis. Et andet forslag, Yasuní initiativet, der vil begrænse CO₂ udledning ved at lade olien under Yasuní nationalparken blive i jorden, synes i højere grad at integrere skovbevaring og hensynet til oprindelige folk.

Rundt om REDD i Ecuador

Det sydamerikanske land Ecuador har omkring 10 millioner hektar skov, hvilket svarer til 55 procent af landets areal. For at bremse en alarmerende afskovningsrate, der ifølge Miljøministeriet ligger på 61.800 hektar om året^I, har man iværksat en række planer og programmer med det mål at reducere afskovningen med 30 procent allerede i 2012.

To tredjedele af ecuadoriansk Amazonas er i dag oprindelige folks territorier, som de har opnået retten til gennem en historisk organiseringsproces op gennem 1990'erne. Oprindelige folk er afhængige af skoven for at opretholde deres levevis, og de spiller samtidig en afgørende rolle i forvaltningen af skovens ressourcer. Størstedelen af den tropiske regnskov befinder sig således på oprindelige folks territorier^{II}, hvor man i nyere undersøgelser har konstateret, at afskovningsraten er mærkbart mindre end for det omkringliggende samfund^{III}.

I Ecuador er det Miljøministeriet, der er ansvarlig for udviklingen af det nationale REDD+ program og landet befinder sig for øjeblikket i den såkaldte fase 1 eller readiness fase. Programmet spiller dog sammen med to eksisterende initiativer: Socio Bosque (skovpartnere), der har til formål at reducere afskovning ved at implementere et økonomisk incitamentssystem overfor individuelle og kollektive jordejere, samt Yasuní Initiativet, der vil lade verdens største uudvundne oliereserve ligge i undergrunden under nationalparken Yasuní og derigennem mindske udslippet af drivhusgasser til atmosfæren med 1.200 millioner ton.

Det nationale REDD+ program består af fire komponenter:

1. Udvikling af et nationalt informationssystem over skovdække og emissionsreduktioner;
2. Implementering af Socio Bosque, der skal fremme skovbevaring og bæredygtig skovforvaltning via økonomiske incitamenter.
3. Kontrol af illegal skovhugst og forvaltning af efterspørgsel på træ.
4. Legalisering af jord og territorier.

I marts 2011 bevilgede UN-REDD fire millioner dollars til Ecuadors nationale REDD+ program, og endvidere modtager man bilateral bistand på 13,5 millioner euro fra Tyskland (GIZ og KfW) til readiness fasen. Indtil videre har Socio Bosque programmet – der blev iværksat i 2008 og allerede befinder sig i implementeringsfasen – alene været dækket af statsbudgettet, men forventes i fremtiden at modtage multilateral finansiering. Danmark er indirekte bidragsyder til REDD+ i Ecuador gennem UN-REDD.

Ecuador har siden 2009 været ét af fem pilotlande, der har arbejdet med at udvikle sociale og miljømæssige standarder for REDD. Standarderne er tænkt som et frivilligt redskab, hvorigenennem man forsøger at leve op til de beskyttelsesprocedurer for REDD, der blev vedtaget under klimaforhandlingerne i Cancún i 2010. For at sikre legitimiteten har man, ifølge Miljøministeriet, involveret alle dele af civilsamfundet i udarbejdelsen af det nationale REDD+ program gennem en række 'socialization workshops' i landets provinshovedstæder. Man har dog ikke gennemført en formel høring i overensstemmelse med ILO Konvention nr. 169 om oprindelige folks rettigheder.

Selvom man altså vil kunne pege på uregelmæssigheder omkring konsultation af oprindelige folk, så vil der her blive zoomet ind på de mere komplekse effekter af incitamentsprogrammet Socio Bosque. Til slut vil programmet blive sat i forhold til et andet nationalt initiativ med store konsekvenser for skovbevaring, det tidligere omtalte Yasuní Initiativ.

^I Afskovningsraten var -0,68 procent eller 74.300 hektar om året mellem 1990 og 2000 og -0,63 procent eller 61.800 hektar om året mellem 2000 og 2008. Afskovning er ansvarlig for omkring 83 procent af det nationale CO₂ udslip om året (MAE 2011:49).

^{II} Ministerio de Medio Ambiente: REDD+ en el Ecuador: Una oportunidad para mitigar el cambio climático (MAE 2011:75).

^{III} COICA: Indigenous REDD+: Full Life Territories to cool the Planet (COICA 2012:4).

Socio Bosque i Ecuador

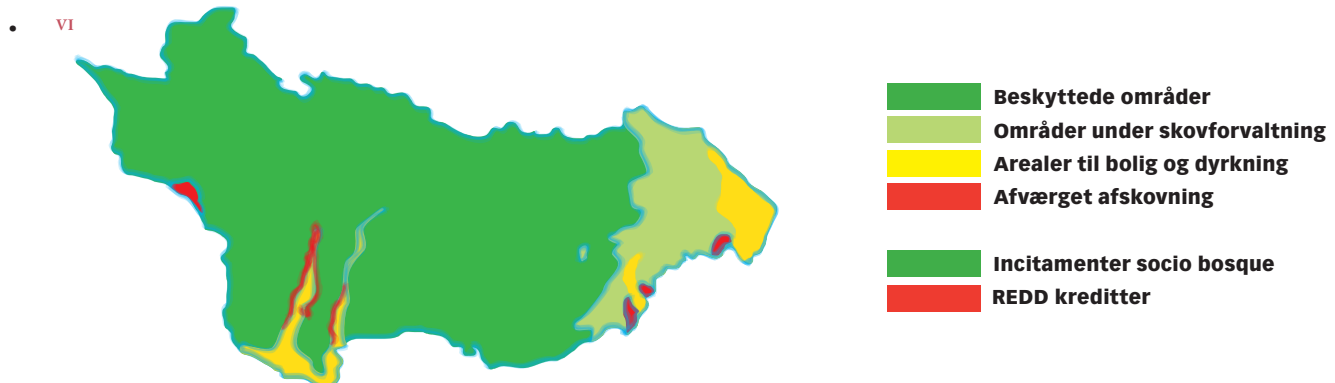
Målet med Socio Bosque er at bevare 3,6 millioner hektar primærskov, højslette og anden vegetation i Ecuador, med inddragelse af mellem en halv og halvanden million deltagere^{IV}. Dette skal gøres ved at implementere en incitamentsstruktur, der vil fremme skovbevaring gennem kontante udbetalinger til individuelle og kollektive jordejere. Målet med at værdisætte skoven er, ifølge ministeriet, at sikre de mangesidige bidrag og fordele ved stående skov, herunder bæredygtigt skovbrug, frem for blot at betragte skoven som kulstoflager. Målet er 4 millioner hektar, men der er problemer med finansieringen efter 2014, og derfor håber man på at indtræde i den globale handel med kulstofkvoter.

Programmet går således ud på give et årligt økonomisk incitament til individuelle og kollektive jordejere. Det udbetalte beløb beregnes med udgangspunkt i en kontrakt på et fastsat antal hektar, som jordejerne dermed indskrives i Socio Bosque programmet. Beløbet varierer fra 30 dollars per hektar for de første 50 hektar, og aftager herefter gradvist. Derudover får individuelle jordejere mere for deres jord end andre juridiske

personer som kommuner og oprindelige folks landsbyer. For eksempel modtager en individuel jordejer af et stykke højmosse 60 dollars per hektar, mens en landsby i Amazon lavlandet kun indkasserer 35 dollars per hektar^V.

Man skal have skøde på jorden for at kunne deltage i programmet, og fra ministeriets side har man defineret tre prioriteter for hvilke områder, der har interesse: Området skal være truet af afskovning, det skal levere betydelige 'miljøydelse' (environmental services) og endelig skal det have en høj fattigdomsrate. På den måde adskiller formålet med Socio Bosque sig positivt fra REDD+, idet incitamenterne i Socio Bosque beregnes på baggrund af det totale areal der bevares, hvorimod REDD+ alene retter sig mod truede områder, hvor man har demonstreret reduktion af udledninger (*se figur*).

Hovedproblemet i Socio Bosque programmet ligger imidlertid i kontraktens levetid på 30 år, den information som lokalsamfundene har tilgængelig på underskriftstidspunktet og de juridiske konsekvenser ved at bryde kontrakten.

Rettighedskonsekvenser

Ministeriet har i programmets første fire år været opsøgende i forhold til lokalsamfund, som har skøder på områder med primærskov eller højmosse. I programmets første leveår underskrev man kontrakterne direkte med enkelte ledere i lokalsamfundet – en fremgangsmåde der i betænkelig grad minder om praksis blandt olieselskaber og carbon cowboys^{VII}. Dette affødte voldsom kritik og anklager om korrupsion og bestikkelse, og i mange tilfælde opstod der sociale konflikter på grund af den måde midlerne blev udbetalt på. Dertil kommer, at man ikke kan sætte lighedstegn mellem denne form for informationsudbredelse og retten til konsultation med henblik på at opnå frit informeret samtykke sådan som ILO Konvention no. 169 og FN deklARATIONEN om oprindelige folks rettigheder foreskriver.

Fra programmets side har man efterfølgende forsøgt at rette op på dette. Nu kræves det, at kontrakter vedrørende kollektive territorier først underskrives efter vedtagelse på et landsbymøde, hvor man også skal udarbejde en investeringsplan. Samtidig udformer man i fællesskab en plan for arealanvendelse, der er grundlaget for at udregne incitamentets størrelse. Her planlægger man

^{IV} Acuerdo ministerial no 007. Miljøministeriet aftale 007 om Socio Bosque: <http://sociobosque.ambiente.gob.ec/files/images/articulos/archivos/acuerdo007.pdf>. Det bør bemærkes, at ud over et stort antal individuelle og kollektive deltagere, så har programmet en bred definition af skov, der betegnes som al vegetation over én meter (personlig kommunikation).

^V MAE 2011:89.

^{VI} Kilde: MAE 2011:91

hvilke områder der skal bruges til beboelse, jagt og fiskeri, og hvilke der kan indskrives som en del af programmet. At der er olieudvinding på en del af territoriet forhindrer ikke, at andre dele af territoriet kan indgå i programmet.

På trods af de gode intentioner indebærer proceduren i incitamentsprogrammet en række afledte effekter, der har indflydelse på de oprindelige folks rettigheder og levevis. Bosættelsesmønstret i de fleste samfund i Amazonas involverer sæsonmæssig migration, tilbage migration til områder, som tidligere generationer har beboet, og etablering af nye lokalsamfund grundet befolkningstilvækst og traditionelt svedjebud. Derfor er det ofte vanskeligt for lokalsamfund at gennemføre de nødvendige fremtidsprojektioner for arealanvendelse. Incitamentsstrukturen indebærer samtidigt, at lokalsamfund fristes til at inkludere så store områder som muligt i Socio Bosque. Som konsekvens bliver den lokale og oprindelige befolkning mere bofast, og forhindres med andre ord i at forfølge en del af deres traditionelle måde at opretholde livet og forvalte skovens ressourcer på.

Flere oprindelige folk har håbet på, at man ved at underskrive kontrakter med Socio Bosque vil kunne sikre de territorier, man historisk har beboet. Der står dog ingen steder i kontrakten, at området ikke kan blive genstand for olieudvinding eller minedrift. I tilfælde af, at lokalsamfundene ønsker at træde ud af kontrakten skal incitamentet tilbagebetales^{VII}, og brydes kontrakten vil man, ifølge kontrakten^{IX}, blive genstand for retsforfølgelse og tvunget til at opgive sit 'juridiske hjemsted'.

Erfaringer og anbefalinger

I Ecuador ser man en synergi mellem det eksisterende Socio Bosque program og REDD+, der stadig befinder sig i readiness fasen. Gennem Socio Bosque har Ecuador formået at sætte øget fokus på afledte og positive sideeffekter ved skovbevaring, herunder fattigdomsbekæmpelse og bevarelse af integrerede skvområder, ligesom man har formået at skabe et incitament til skovbevaring.

Man har dog ikke i tilstrækkelig grad overholdt retten til frit og informeret samtykke, og har kun i begrænset omfang formået at bygge programmerne oven på en sikring af territorierettigheder og oprindelige folks egne forvaltningsplaner. Da Socio Bosque inkluderes som én komponent i det nationale REDD program vil UN-REDD få et medansvar for rettighedsproblemerne.

Socio Bosque har med lige dele stok og gulerod fået en lang række lokalsamfund til at indgå juridisk bindende kontrakter, hvis konsekvenser er uoverskuelige for de fleste beboere i de berørte lokalsamfund. Samtidig begrænser incitamentsstrukturen deres muligheder for at opretholde en traditionel levevis, der bygger på periodisk migration og bæredygtig anvendelse af skovens ressourcer. Praksis synes med andre ord at være på kant med ILO konventionens artikel 5, 13, og 14, der omhandler oprindelige folks ret til at opretholde egne værdier og sociale praksisser i og på deres territorium.

Når REDD+ indtræder i implementeringsfasen, og hvis det lykkes at integrere programmet i den globale handel med kulstofkvoter, vil man kunne forvente at de sociale hensyn og afledte effekter træder yderligere i baggrunden. I stedet vil skovens evne til at lagre kulstof indtræde som programmets hovedansvarlige.

Sammenlignet med Yasuní Initiativet, er resultaterne af Socio Bosque ikke imponerende. Ecuadors præsident Rafael Correa erklærede i 2007, at man ville lade 846 millioner ton tung råolie blive i undergrunden under den 982.000 hektar store Yasuní nationalpark. Dermed vil man samlet set mindske CO₂ udslippet til atmosfæren med 1200 millioner ton. Yasuní Initiativet har dermed, som Socio Bosque men i modsætning til REDD+, til formål at bevare et integreret skvområde. Yasuní Initiativet vil i sin nuværende form ikke kunne indtræde på et globalt kulstofkvotemarked. Men det er et betydeligt bidrag til at bremse den globale opvarmning, der kræver minimale investeringer i institutionelle strukturer, monitorering og MRV mekanismer. Over for Socio Bosque skaber Yasuní Initiativet en større grad af logisk overensstemmelse mellem at bremse olieudvindingen i sårbare områder, bevare skov og forbedre muligheden for, at områdets oprindelige befolkning kan fortsætte en traditionel brug af skoven.

På baggrund af erfaringerne med REDD+ og de supplerende initiativer i Ecuador, gives følgende anbefalinger:

- Retten til konsultation med henblik på at opnå frit og informeret samtykke bør overholdes. Donorerne til REDD+ programmer er også ansvarlige for dette.
- Økonomiske incitamentsstrukturer for skovbevaring bør udformes således, at de ikke begrænser oprindelige folks muligheder for at fortsætte deres traditionelle levevis eller andre eksisterende rettigheder.
- Kontrakter med lokalsamfund bør have en kortere tidshorison og åbne mulighed for genforhandling. Opsigelse af kontrakter bør ikke kunne have effekt på oprindelige folks territorierettigheder.

^{VII} For mere information om olieselskabernes metoder for 'community relations' i Ecuador se Natalia Wray (2000) og Krøijer (2003). Beskrivelse af carbon cowboys kan findes i COICA (2012) Indigenous REDD+.

^{VIII} År 1-5 skal 100 procent tilbagebetales, 75 procent af incitamentet i år 6-10, 50 procent i år 11-15 og 25 procent hvis kontrakten opsiges mellem 16-20 år efter dens underskrift.

^{IX} Miljøministeriets kontraktformat for gennemførelse af Socio Bosque projekter: 'Convenio de ejecución del proyecto socio bosque entre el ministerio del ambiente y dos nombres y dos apellidos' <http://sociobosque.ambiente.gob.ec/files/images/articulos/archivos/convenio-individual-bosque-paramo.pdf>